Policy

AI-genererad litteratur

BIBLIOTEKEN I NORRBOTTEN

Innehåll

Policy eller riktlinjer för AI-genererad litteratur 3
Definitioner 3
Grundprinciper 3
Urval och inköp 3
Transparens och märkning 4
Hantering vid osäkerhet, gallring och klagomål 4
Kompetens, ansvar och uppföljning 4

Policy eller riktlinjer för AI-genererad litteratur

Denna policy anger gemensamma principer för hur biblioteken förhåller sig till litteratur där AI har använts i skapandeprocessen (t.ex. i text, illustration eller översättning). Syftet är att ge biblioteken stöd för ett likvärdigt, transparent och professionellt resonemang vid urval, inköp, katalogisering och förmedling utifrån grundprinciperna. Policyn kompletterar befintliga medieplaner och tillämpas på både fysiska och digitala medier.

Definitioner

- **AI-genererad**: innehåll som helt eller huvudsakligen har producerats av ett AI-system (t.ex. text, bild/illustration eller översättning).
- **AI-assisterad**: innehåll där AI använts som stöd i delar av processen (t.ex. idéarbete, språkgranskning, bildbearbetning) men där en människa har haft en avgörande skapande och redaktionell roll.
- **Okänd AI-grad**: när det saknas tillförlitlig information om huruvida och i vilken omfattning AI använts.

Grundprinciper

- **Uppdrag och bredd**: Bibliotekens samlingar ska spegla bredd och relevans för olika målgrupper, inom ramen för bibliotekens uppdrag och gällande bibliotekslag.
- **Kvalitet och trovärdighet**: Urval ska utgå från innehållets kvalitet, läsbarhet, inköpsförslag samt trovärdighet. För faktalitteratur är korrekthet och källhantering särskilt viktig.
- **Transparens**: Om information finns i den tryckta boken om att AI använts ska detta göras synligt i katalogposten.
- **Icke-diskriminering av format**: AI-användning är en av faktorerna i bedömningen vid urval, men ersätter inte övriga urvals- och kvalitetskriterier.
- **Reviderbarhet**: Policyn ska följas upp och kunna revideras i takt med teknikutveckling, praxis och erfarenheter.

Urval och inköp

Biblioteken gör urval enligt ordinarie arbetssätt. När det är känt att AI använts kan det påverka bedömningen, på samma sätt som övriga uppgifter kring mediet.

- **Skönlitteratur**: Bedömningen utgår från relevans och litterär kvalitet. Kännedom om AI-användning kan vägas in, men är i sig inte avgörande.
- **Facklitteratur**: Bedömningen lägger särskild vikt vid korrekthet, källhantering och redaktionell faktagranskning. När AI kan ha påverkat innehållets tillförlitlighet kan biblioteken välja att avvakta, inhämta mer information eller prioritera titlar/verk med tydligt redaktionellt ansvar.

- **Barn och unga**: Bedömningen tar särskild hänsyn till målgruppens behov. Kvalitet i både text och illustration, samt risken för missvisande fakta, vägs in oavsett om mediet är framtaget av en fysisk författare eller AI.
- **Översättningar**: Bedömningen utgår från översättningens kvalitet. När det framgår att AI-översättning använts kan biblioteken efterfråga information om mänsklig efterbearbetning använts och väga in detta i helhetsbedömningen.
- **Efterfrågan och tillgång**: Låntagarnas efterfrågan, beståndets bredd och tillgång till alternativa titlar/verk kan vägas in. I vissa fall kan det vara motiverat att köpa in även när AI använts, om titeln/verket i övrigt bedöms relevant och håller acceptabel kvalitet.
- **Resurser och proportionalitet**: Biblioteken kan inte garantera att AI alltid identifieras. Bedömningen grundas på information som är rimlig att inhämta (t.ex. uppgifter från förlag/utgivare, BTJ, Adlibris, Bokus, Libris, övriga leverantörer samt bibliotekens omvärldsbevakning).

Transparens och märkning

- **Kataloginformation:** Enligt förläggarföreningen finns inga gemensamma riktlinjer för hur förlagen bör informera om mediet innehåller AI-generad text, bild eller översättning. När AI-användning är känd bör det framgå i katalogposten. I den mån det är möjligt anges även *vad* som är AI-genererat (text, illustration, översättning) och om det är helt eller delvis.
- **Skyltning/utställningar**: Tillfälliga utställningar kan användas för att synliggöra och skapa samtal om AI och litteratur. Permanent särplacering tillämpas inte som huvudprincip.

Hantering vid osäkerhet, gallring och klagomål

- **Intern samverkan:** När personal upptäcker att en titel/verk är helt eller delvis AI-genererad bör informationen delas internt för att minska dubbelarbete och skapa likvärdig hantering.
- **Omprövning**: Om ny information framkommer (t.ex. om kvalitet, felaktigheter eller vilseledande metadata) kan biblioteken ompröva tidigare bedömningar och vid behov gallra enligt gällande rutiner.
- **Klagomål och frågor**: Biblioteken bemöter frågor om AI med saklig information om vad som är känt om titeln och hur biblioteken resonerar kring urval, kvalitet och transparens.

Kompetens, ansvar och uppföljning

- **Stöd i praktiken**: Biblioteken använder tillgängliga källor för bedömning (t.ex. förlag, BTJ, Libris, leverantörer och relevant omvärldsbevakning).
- **Ansvar**: Chefsgruppen ansvarar för att policyn är känd, att rutiner används samt beslut om eventuell gemensam hantering och kommunikation.
- **Uppföljning och revidering**: Policyn följs upp regelbundet och revideras vid behov utifrån erfarenheter, teknikutveckling och förändrade förutsättningar på bokmarknaden.